

System subwencji i wpłat do budżetu państwa

ul. Świętokrzyska 12
00-916 Warszawa

tel.: +48 22 694 34 16
fax :+48 22 694 33 73

www.mf.gov.pl

Warszawa 2015 r.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2014 r. oraz postanowienie sygnalizacyjne z dnia 26 lutego 2013 r.

Dopuszczalna jest redystrybucja środków między JST

Wady systemu:

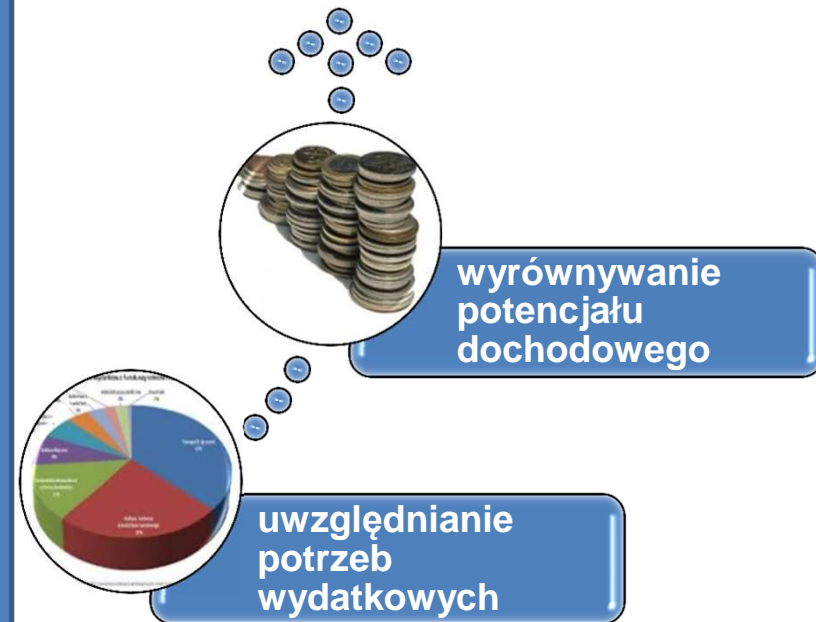
- *brak gwarancji zachowania istotnej części dochodów własnych;*
- *brak zabezpieczeń przed nadmiernym ubytkiem dochodów własnych w okresie dekonunktury;*
- *wpłaty nie powinny prowadzić do spadku dochodów poniżej przeciętnych;*
- *środki z wpłat przekazywane są samorządom niekoniecznie uboższym;*
- *nie uwzględnienie specyfiki dużych miast oraz struktury demograficznej czy sezonowego przyływu ludności;*
- *ograniczenie kryteriów ustalania beneficjentów części równoważącej do wybranych wydatków i wybranych dochodów.*

Rozwiązania w zakresie systemu korekcyjno-wyrównawczego w innych krajach

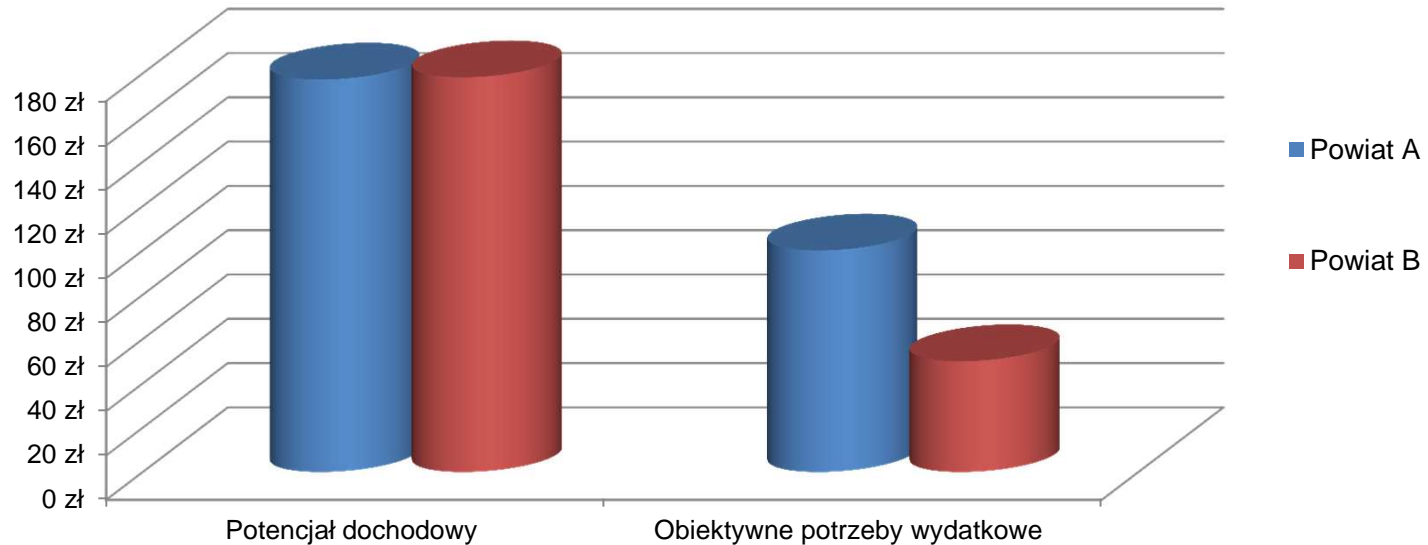
Różnice wynikające:

Wspólne elementy

Potrzeby wydatkowe a zamożność JST

Przykład

Na poziom wydatków z zakresu pomocy społecznej ma wpływ stopa bezrobocia.

Dochody podatkowe na mieszkańca

Powiat A = 177 zł

Powiat B = 177 zł

Stopa bezrobocia w odniesieniu do średniej krajowej

Powiat A = 150%

Powiat B = 75%

Potencjał dochodowy powiatu A = Potencjał dochodowy powiatu B

Potrzeby wydatkowe powiatu A > potrzeby wydatkowe powiatu B

Po uwzględnieniu zróżnicowanych potrzeb wydatkowych powiat B jest bardziej zamożny

Przykładowe kryteria zróżnicowania potrzeb wydatkowych

Kraj	kryterium
Szwajcaria	<ul style="list-style-type: none"> - geograficzne (obszar powyżej 1080 m n.p.m., gęstość zaludnienia, ludność mieszkająca pow. 800 m n.p.m., ludność w gminach mniejszych niż 200 mieszkańców - społeczno-demograficzne (liczba mieszkańców pow. 80 roku życia, liczba imigrantów, liczba bezrobotnych, ludność aglomeracji miejskich)
Hiszpania	ludność, powierzchnia, ludność w systemie opieki zdrowotnej, udział ludności pow. 65 roku życia
Dania	grupy wiekowe, czas dojazdu do pracy, bezrobotni 20-59 lat, wynajmowane mieszkania, dzieci rodziców z niskim poziomem wykształcenia, samotni pow. 65 lat, ludność z niskimi dochodami, niepełnosprawni, imigranci, obszary depopulacyjne
Holandia	liczba mieszkańców, liczba mieszkań, duża gęstość zaludnienia, ludność z niskimi dochodami, wskaźnik urbanizacji, obszary wiejskie, czas dojazdów do pracy
Szwecja	gęstość zaludnienia, struktura wieku, dzieci pochodzenia zagranicznego, bezrobocie, samotni, ludność z niskimi dochodami, poziom wynagrodzeń, zmiany liczby ludności, koszty ogrzewania (na dalekiej północy)

Przykładowe kryteria zróżnicowania potrzeb wydatkowych

Dania		Norwegia	
kryterium	Waga (%)	kryterium	Waga(%)
Czas dojazdów do pracy	1,4	Rozwiedzeni 16-59 lat	3,8
Bezrobotni 20-59 lat	5,4	Bezrobotni 16-59 lat	1,1
Ludność 24-49 lat bez wyksz. zawodowego	5,2	Czas dojazdów do pracy	1,5
Wynajmowane mieszkania	1,5	Śmiertelność	2,5
Leczeni psychiatrycznie	1,5	Samotni pow.67 lat	2,5
Rodziny w niektórych rodzajach mieszkań	4,5	Imigranci	0,5
Dzieci rodziców z niskim poziomem wykształcenia	4,5	Niepełnosprawni psychicznie:	
Samotni pow. 65 lat	0,7	- pow. 16 lat	6,6
Ludność z niskimi dochodami	3,0	- do 16 lat	0,4
Niepełnosprawni	1,5	Wskaźnik urbanizacji	4,2
Imigranci	0,7	Obszary wiejskie	0,5
Obszary depopulacyjne	0,7		

Jak chcemy zmienić system

Dywersyfikacja źródeł dochodów

Uwzględnienie zróżnicowanych potrzeb wydatkowych poprzez zastosowanie systemu wag

Sposób wyznaczenia wag

Przyjęcie jednolitych kryteriów identyfikacji samorządów najbogatszych i najbiedniejszych z uwzględnieniem potrzeb wydatkowych.

Schemat przepływu subwencji i wpłat

Nowy sposób ustalania wpłat

Wprowadzenie progu ostrożnościowego

Zmiana przeznaczenia środków z wpłat

Nowy sposób ustalenia subwencji

Uwzględnienie bieżącej sytuacji samorządów

Zapewnienie większej dywersyfikacji źródeł dochodów JST poprzez przyznanie JST udziału w VAT i zmniejszenie udziału w CIT.

Rozwiązanie to zapewni:

- *zmniejszenie dysproporcji pomiędzy JST w dochodach podatkowych,*
- *stabilizację dochodów,*
- *zmniejszenie wpływu cykli koniunkturalnych na dochody JST.*

TK wskazał, że dochody województw oparte są głównie na udziale w CIT podatnym na koniunkturę.

Uwzględnienie zróżnicowanych potrzeb wydatkowych poprzez zastosowanie systemu wag

1

Identyfikacja głównych obszarów zadań stanowiących największą część wydatków bieżących budżetów JST.

2

Dokonanie wyboru obiektywnych kryteriów mogących wpływać na zróżnicowanie wielkości wydatków bieżących JST.

3

Badanie korelacji między wybranymi kryteriami a wydatkami JST w wybranych obszarach z okresu 3 lat.

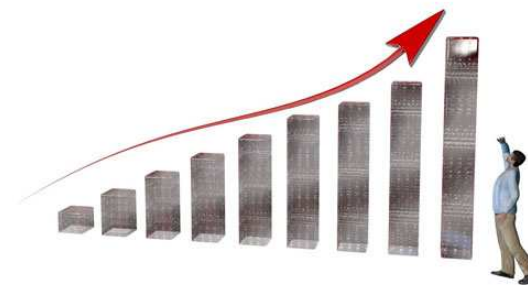
4

Ustalenie wysokości wag

SPOSÓB WYZNACZENIA WAG - krok 1

Zidentyfikowano główne obszary stanowiące największą część wydatków bieżących odpowiednio gmin, powiatów województw.

Skoncentrowano się na wydatkach bieżących „netto”.

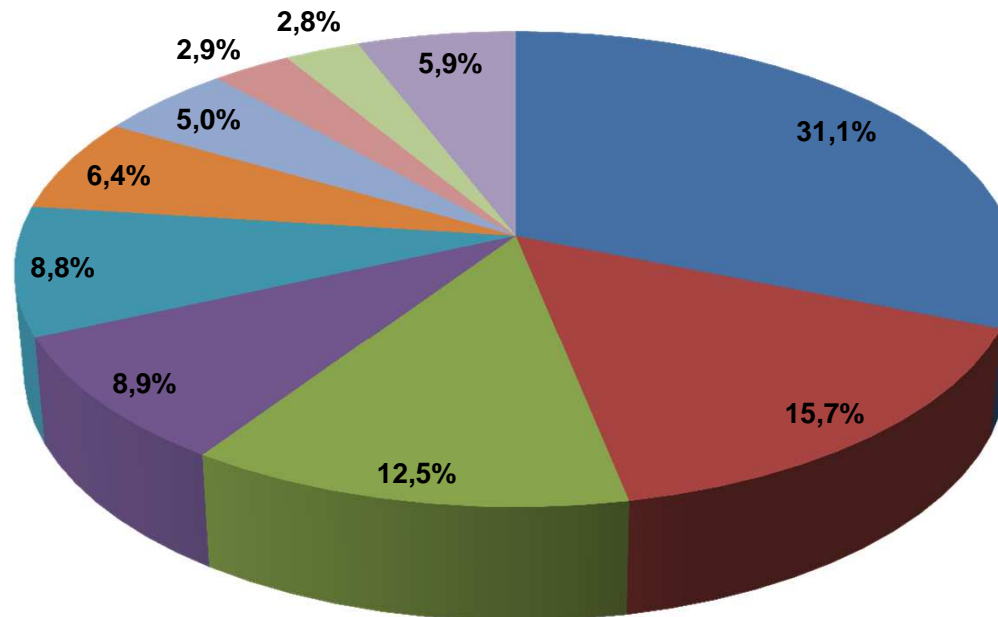

Wydatki bieżące „netto” – to wydatki bieżące ogółem z pominięciem wydatków bieżących na:

- oświatę - część oświatowa subwencji ogólnej;
- projekty UE finansowe ze środków UE;
- obsługę długu i wpłaty na system wyrównawczy;
- które przyznawane są dotacje z budżetu państwa.

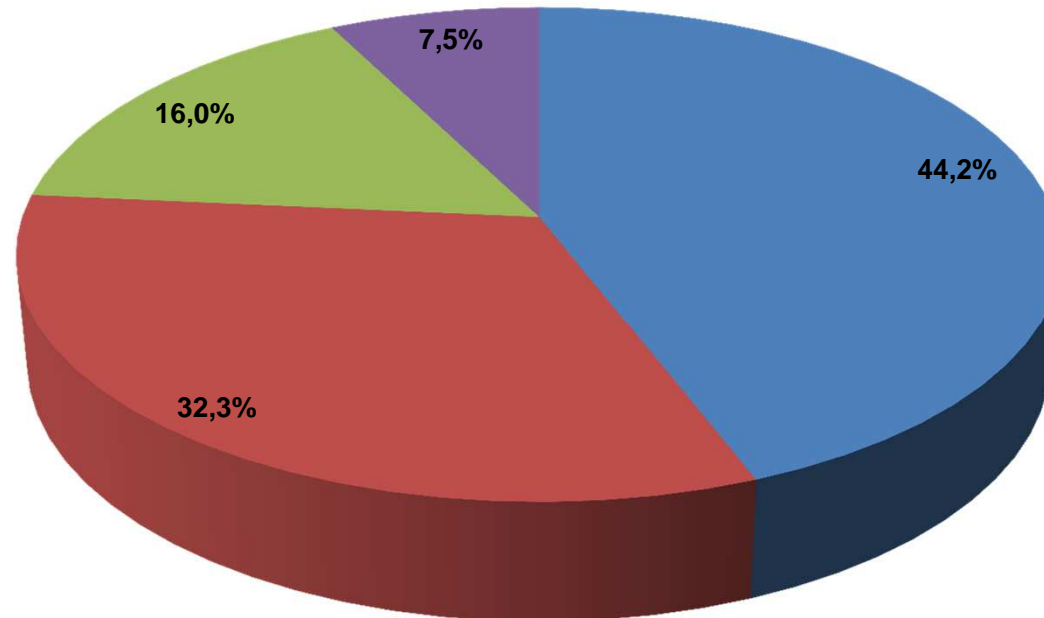
Identyfikacja głównych obszarów zadań stanowiących największą część wydatków bieżących netto gmin

- Administracja publiczna
- Pomoc społeczna
- Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego
- Kultura fizyczna
- Edukacyjna opieka wychowawcza

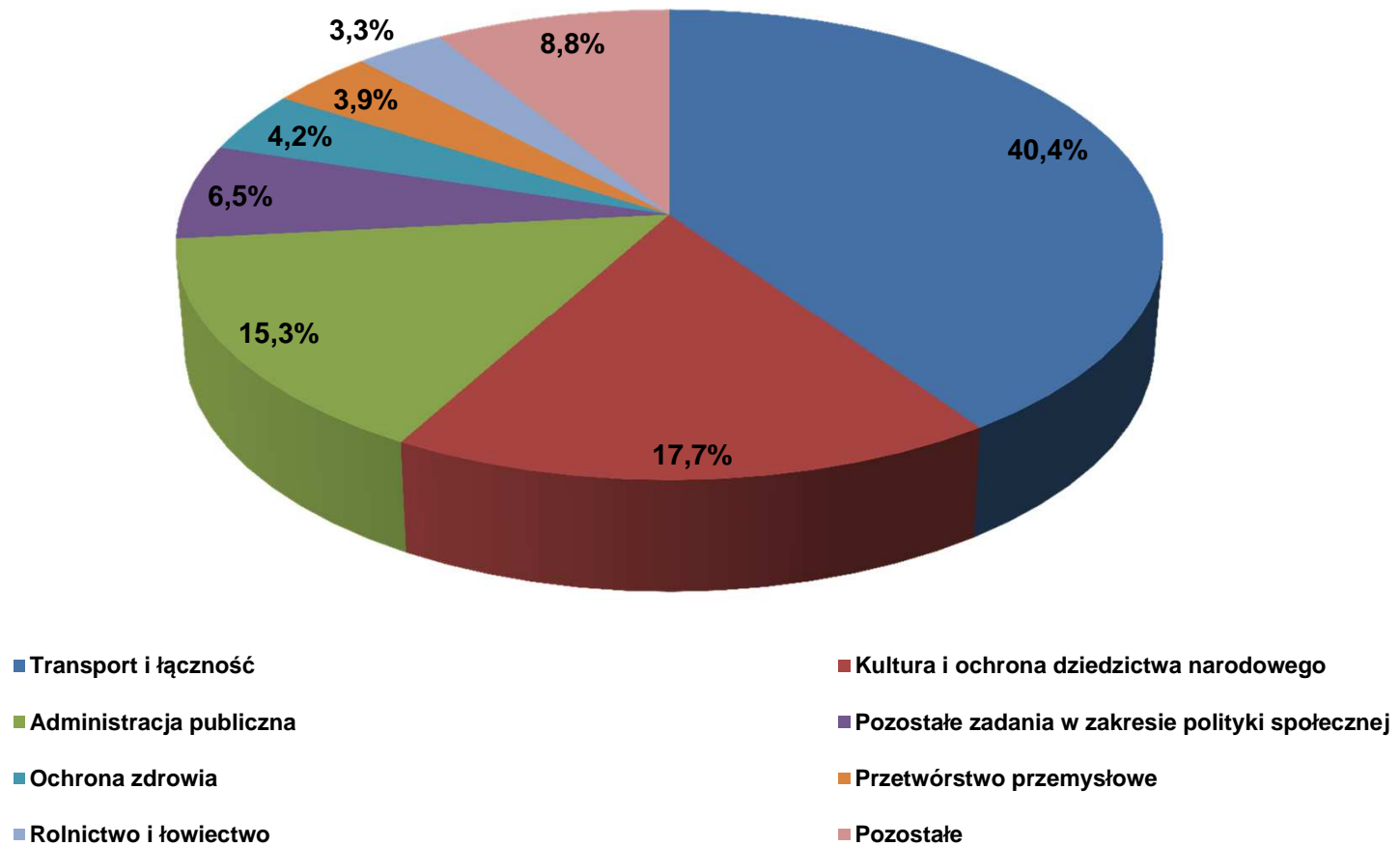
- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska
- Transport i łączność
- Gospodarka mieszkaniowa
- Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa
- Pozostałe

Identyfikacja głównych obszarów zadań stanowiących największą część wydatków bieżących netto powiatów

■ Pomoc i polityka społeczna   ■ Administracja publiczna   ■ Transport i łączność   ■ pozostałe działy

Identyfikacja głównych obszarów zadań stanowiących największą część wydatków bieżących netto województw

Właściwości, jakie powinny spełniać kryteria

- *mierzalność za pomocą danych statystycznych*
- *niepodatność na manipulacje*
- *nie mogą zniechęć do skutecznej polityki rozwoju, racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi*

SPOSÓB WYZNACZENIA WAG - krok 2

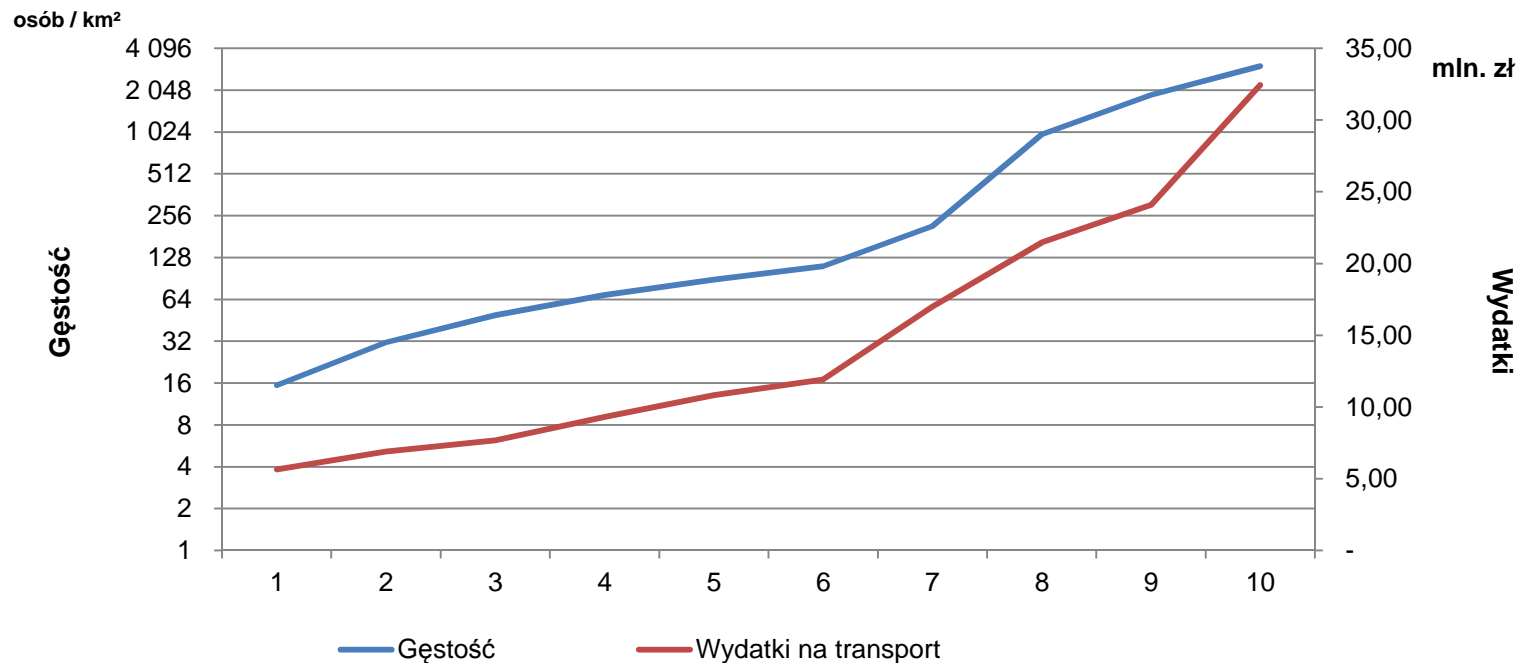
Kryteria wpływające na potrzeby wydatkowe	
Kryteria	Dziedzina
GMINY	
Liczba mieszkańców	Administracja
Gęstość zaludnienia	Gospodarka komunalna
Gęstość zaludnienia	Transport
POWIATY	
Gęstość zaludnienia	Drogi powiatowe
Bezrobocie	Opieka i polityka społeczna
Wielkość miasta na prawach powiatu	Drogi krajowe i wojewódzkie
WOJEWÓDZTWA	
Powierzchnia województwa	Transport
Liczba mieszkańców	Administracja

SPOSÓB WYZNACZENIA WAG (GMINY) - krok 3

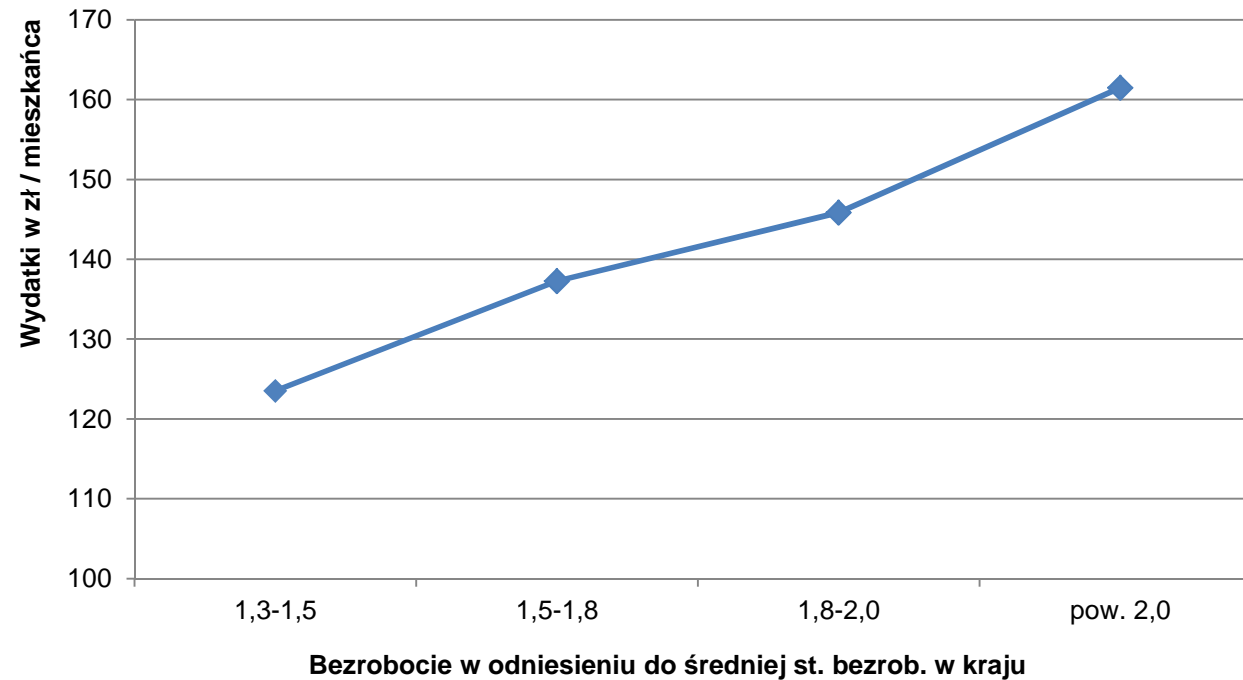
Empirycznie potwierdzono zależności między wybranymi kryteriami a wysokością wydatków bieżących netto w tych obszarach.

Przykład: wydatki na transport publiczny a gęstość zaludnienia

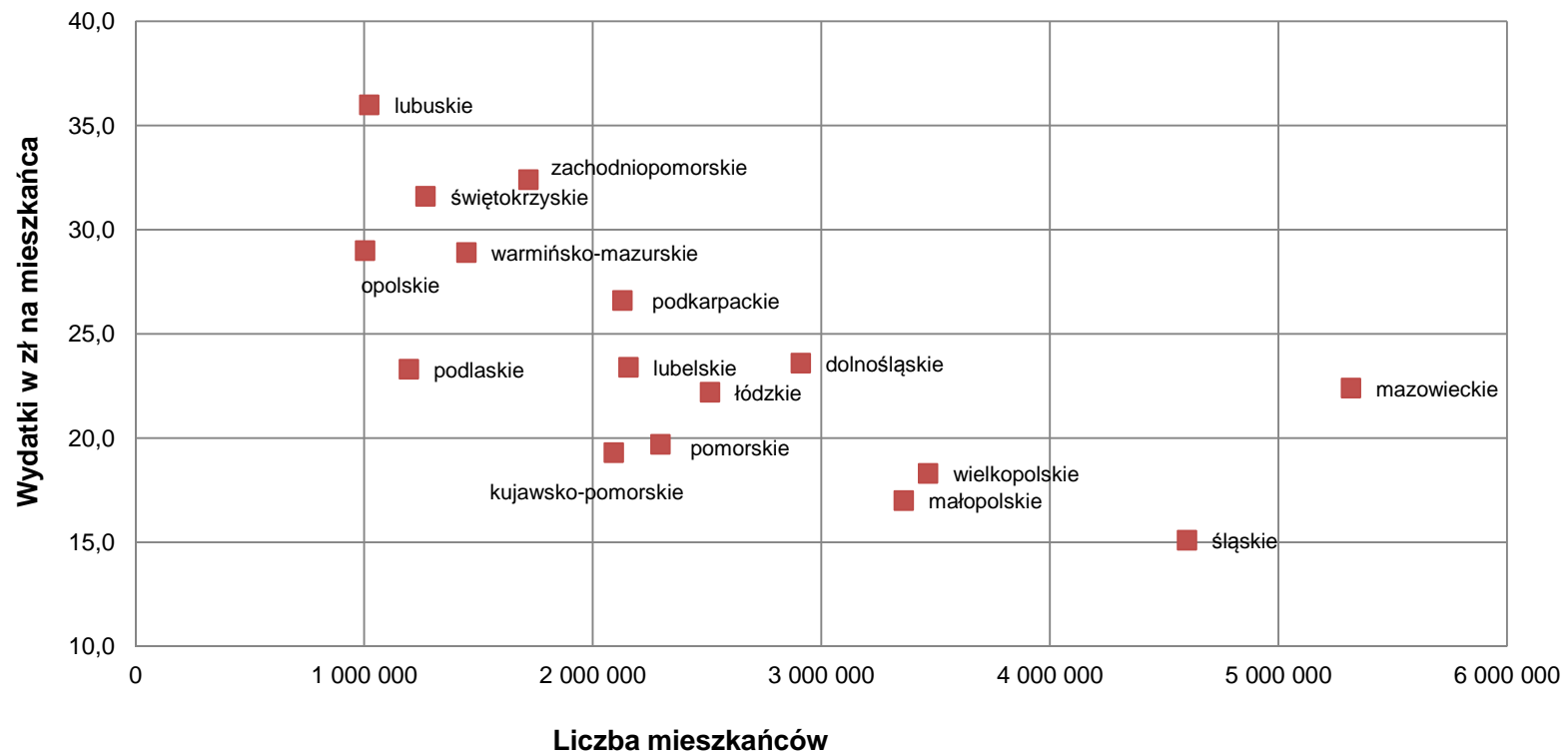
Wprowadzenie wagi dotyczącej gęstości zaludnienia zrekompensowałoby zwiększone potrzeby na wydatki gminne związane z transportem.

Przykład: zależność wydatków na pomoc i politykę społeczną od poziomu bezrobocia w powiatach

Powiaty, w których stopa bezrobocia jest wyższa niż średnia stopa bezrobocia, są mocniej obciążone wydatkami socjalnymi. Zatem im wyższa jest stopa bezrobocia w powiecie, tym wyższe są wydatki na pomoc i politykę społeczną per capita.

Przykład: wydatki na administrację w województwach na 1 mieszkańca a liczba ludności województwa

Wyższa liczba mieszkańców województwa przekłada się na niższe wydatki na administrację na 1 mieszkańca - zjawisko efektu skali

Ustalenie wysokości wag poprzez:

- podział JST na grupy wg. kryteriów skorelowanych z potrzebami wydatkowymi;
- wyliczenie średnich wydatków w grupach;
- odniesienie średnich wydatków w grupach do średnich wydatków danego rodzaju JST.

Przyjęcie jednolitych kryteriów identyfikacji samorządów najbogatszych i najbiedniejszych z uwzględnieniem potrzeb wydatkowych.

$$\text{mieszkaniec przeliczeniowy} = \text{mieszkaniec faktyczny} \times (1 + \text{suma wag potrzeb wydatkowych})$$

gdzie: waga odzwierciedla obiektywne warunki wpływające na potrzeby wydatkowe

Przykład

Liczba mieszkańców faktycznie zamieszkałych

Gmina „A” = 9.112

Liczba mieszkańców przeliczeniowych

9.112 – faktyczna liczba mieszkańców

+ 0,03 – waga „wysokie koszty administracji”

+ 0,15 – waga „gospodarka komunalna”

+ 0,18 – suma wag

9.112 * (1 + 0,18) = 10.752

Wagi dla gmin

Kryterium	Waga	Uzasadnienie
Gminy do 5 tys. mieszkańców	+ 0,05	Wysokie koszty administracyjne - efekt skali
Gminy 5-10 tys. mieszkańców	+ 0,03	
Gęstość zaludnienia do 20 os./km.kw	+ 0,15	Koszty utrzymania dróg lokalnych, koszty sieci infrastruktury komunalnej
Gęstość zaludnienia 20-40 os./km.kw	+ 0,12	
Gęstość zaludnienia 40-60 os./km.kw	+ 0,10	
Gęstość zaludnienia 60-80 os./km.kw	+ 0,06	
Gęstość zaludnienia 2.500 - 3.000 os./km.kw	+ 0,02	Zwiększona liczba użytkowników usług, transport publiczny
Gęstość zaludnienia powyżej 3.000 os./km.kw	+ 0,03	

Wagi dla powiatów

Kryterium	Waga	Uzasadnienie
Bezrobocie		
130% - 150% średniej stopy bezrobocia w kraju	+ 0,10	Potrzeby w zakresie pomocy społecznej
150% - 180% średniej stopy bezrobocia	+ 0,15	
180% - 200% średniej stopy bezrobocia	+ 0,20	
powyżej 200% średniej stopy bezrobocia	+ 0,25	
Gęstość		
- poniżej 40 os./km.kw.	+ 0,25	Wyższe (w przeliczeniu na mieszkańca) koszty utrzymania dróg powiatowych
- powyżej 40 os./km.kw. i poniżej 80 os./km.kw.	+ 0,20	
- powyżej 80 os./km.kw. i poniżej średniej (123 os./km.kw)	+ 0,10	
Status i wielkość miasta na prawach powiatu		
- miasta pow. 500 tys. mieszkańców	+ 0,15	Utrzymanie dróg krajowych i wojewódzkich oraz wyższe natężenie ruchu
- miasta pow. 200 tys. i poniżej 500 tys. mieszkańców	+ 0,13	
- pozostałe miasta na prawach powiatu	+ 0,10	

Ważenie zróżnicowanych potrzeb wydatkowych na poziomie województw jest zdecydowanie mniej istotne niż na poziomie gminnym, ponieważ:

- duże jednostki przestrzenne są ze swej natury mniej zróżnicowane,
- województwa odpowiadają za świadczenie stosunkowo nielicznych usług.

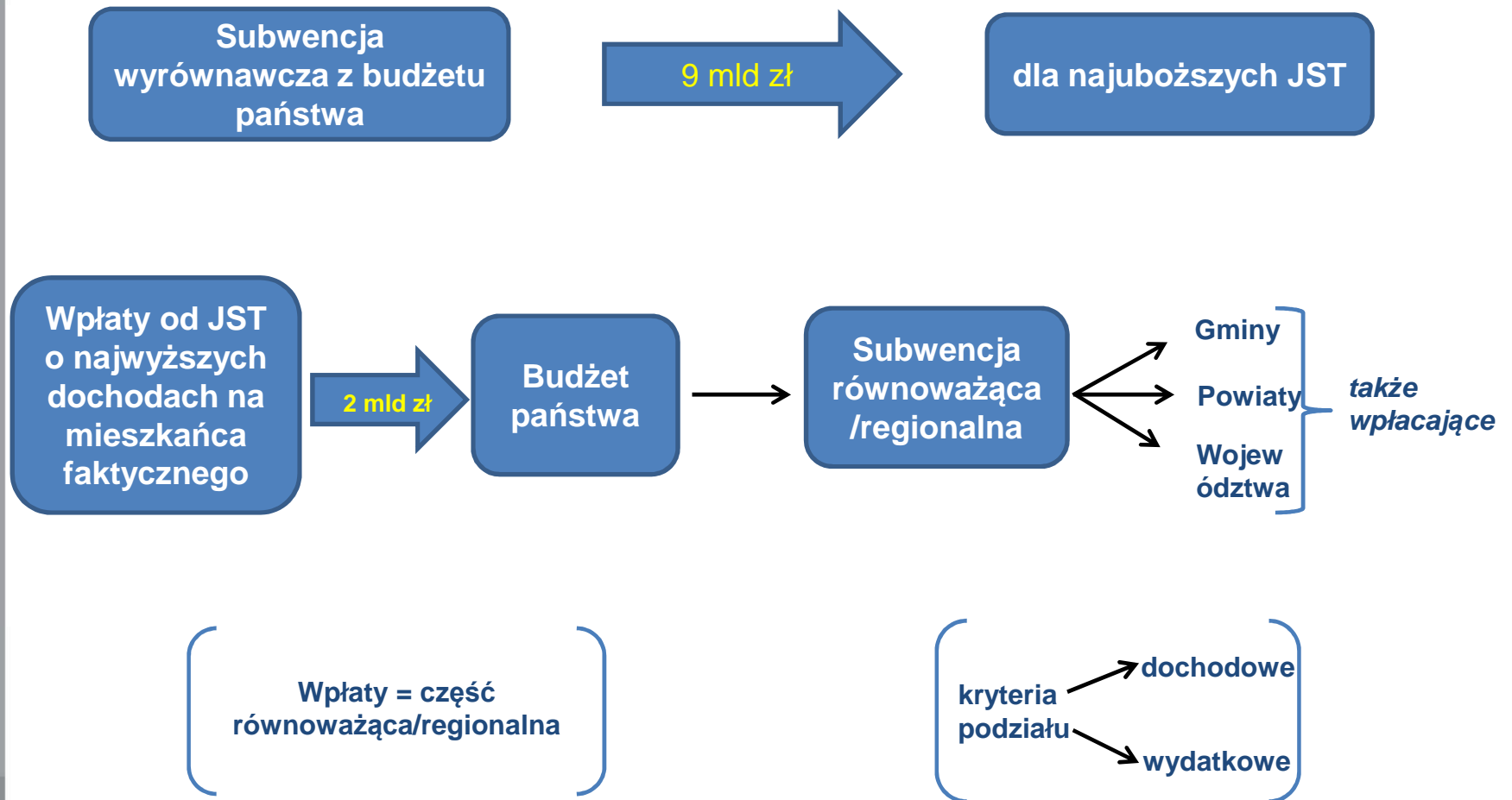

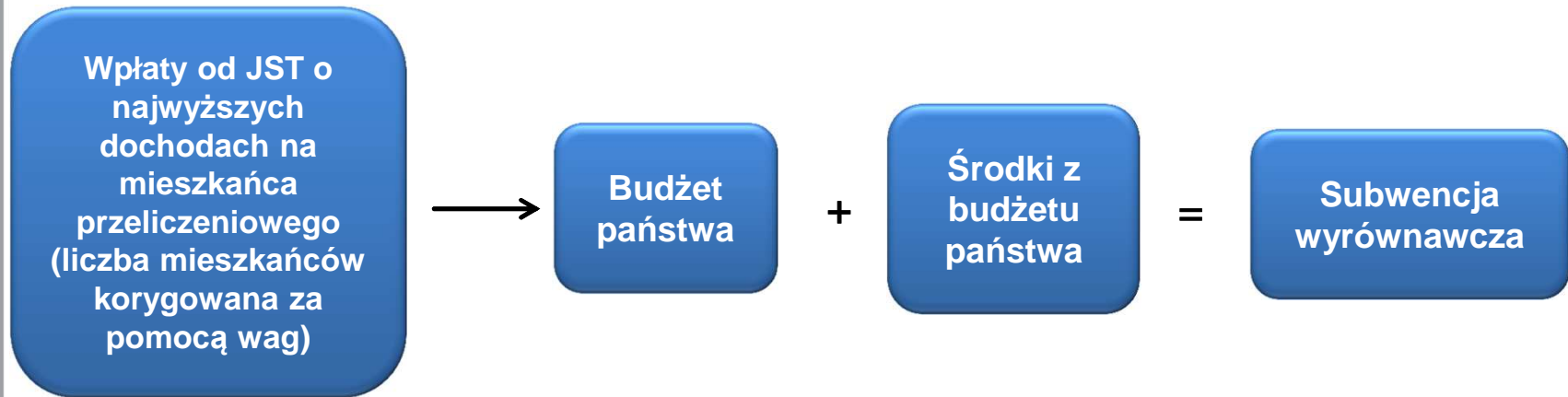
Ewentualne wagi dla województw

Kryterium		Waga	Uzasadnienie
Waga dla transportu			
powierzchnia województwa	województwa powyżej średniej powierzchni w kraju	+ 0,050	koszty utrzymania dróg i organizacji przewozów kolejowych
Waga koszty administracji			
liczba mieszkańców województwa	województwa z liczbą mieszkańców poniżej 75% średniej w kraju	+ 0,045	wyższe koszty administracyjne
	województwa z liczbą mieszkańców powyżej 125% średniej w kraju	-0,047	niższe koszty administracyjne

Schemat przepływu subwencji i wpłat – obecnie

Schemat przepływu subwencji i wpłat – projekt

1. Jedna subwencja z budżetu państwa
2. Wpłacający nie otrzymują subwencji
3. Podział środków w oparciu o kryterium dochodowe z uwzględnieniem potrzeb wydatkowych
4. Nie następuje zmiana pozycji JST w rankingu

Subwencja i wpłaty ustalane odrębnie dla:

- gmin
- powiatów
- województw.

Przyjęcie jednolitych kryteriów identyfikacji samorządów najbogatszych i najbiedniejszych z uwzględnieniem potrzeb wydatkowych.

Obecnie

Subwencja i wpłaty ustalone na podstawie:

- ✓ dochodów podatkowych na mieszkańca faktycznego

Dodatkowo przy wyliczaniu subwencji uwzględnia się inne czynniki takie jak wybrane dochody i wydatki.

Proponowane zmiany

Subwencja i wpłaty ustalone na podstawie:

- ✓ dochodów podatkowych na mieszkańca przeliczeniowego (liczba mieszkańców faktyczna zwiększona o określone wagi).

Obecnie

Wpłaty dokonują samorzady, których dochód podatkowy na jednego mieszkańca jest znacznie wyższy niż średnia krajowa.

Proponowane zmiany

Wpłaty dokonują samorzady, których dochód podatkowy na jednego **mieszkańca przeliczeniowego** jest znacznie wyższy niż średnia krajowa.

Podniesienie progów, powyżej których dokonywane są wpłaty.

Wprowadzenie progu ostrożnościowego

**Ograniczenie wysokości wpłat w odniesieniu do
dochodów podatkowych - we wszystkich rodzajach JST,
*np. do poziomu 35% dochodów podatkowych***

Zmiana przeznaczenia środków z wpłat

Obecnie

przeznaczone na część
równoważącą/regionalną
subwencji ogólnej, dzielone wg.
różnych kryteriów dochodowych
i wydatkowych

Projekt

przeznaczone dla JST o
najniższych dochodach
ustalonych z uwzględnieniem
potrzeb wydatkowych

**Wpłaty będą przeznaczone dla jednostek o najniższych dochodach.
Beneficjentami wpłat nie mogą być jednostki wpłacające.**

Zalecenia TK w zakresie mechanizmu korekcyjno-wyrównawczego:

- *powinien prowadzić do wyrównania dochodów jednostek najuboższych,*
- *nie może powodować spadku dochodów jednostek wpłacających poniżej średnich dochodów.*

Nowy sposób ustalenia subwencji

Obecnie

Dwa rodzaje subwencji:

- ✓ wyrównawcza z budżetu państwa - dla najbiedniejszych
- ✓ równoważąca/regionalna ustalana na poziomie wpłat – dzielona wg różnych kryteriów

Proponowane zmiany

Jeden rodzaj subwencji

- ✓ pochodzącej ze środków budżetu państwa i wpłat, przeznaczonej dla najbiedniejszych JST

Wyrównywany będzie potencjał dochodowy, ale mierzony na głowę „mieszkańca przeliczeniowego”

System wyrównawczy uwzględniać więc będzie nie tylko wskaźniki odnoszące się do strony dochodowej, ale także potrzeby wydatkowe.

Uwzględnienie bieżącej sytuacji samorządów

Jeżeli dochody za:

**II półrocze roku n-1 + I półrocze roku n < 90% (II półrocze roku n-2
+ I półrocze roku n -1)**

to wpłaty JST w roku n będą niższe o 10%

Podziałowi podlega 90% środków pochodzących z wpłat

**Do 30 września roku „n” Minister Finansów informuje o zwiększeniu części
wyrównawczej**

Dziękuję za uwagę